

Informace o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2016

Podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

Obsah:

A. Počty podnětů, šetření	2
B. Shrnutí hlavních zjištění z činnosti ochránce.....	3
C. Činnost ochránce	4
C.1 Veřejná správa.....	4
C.1.1 „Pranky“ na učitele (sp. zn. 2492/2016/VOP)	4
C.1.2 Opakované průtahy v řízení a neumožnění pořízení kopií ze spisu (sp. zn. 3670/2015/VOP)	4
C.1.3 Povolení změny příjmení a dobrá víra žadatele (sp. zn. 5512/2015/VOP)	5
C.1.4 Podmínky vydání osvědčení namísto deklaratorního rozhodnutí (sp. zn. 2679/2016/VOP)	6
C.1.5 Nařízení ústavní výchovy „na zkušební dobu 6 měsíců“ (sp. zn. 3517/2014/VOP)	6
C.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	7
C.3 Ochrana před diskriminací	8
C.3.1 Diskriminace osob se zdravotním postižením v přístupu ke službám pošty (sp. zn. 5281/2015/VOP).....	8
C.3.2 Věková hranice u umělého oplodnění (sp. zn. 5143/2014/VOP).....	9
C.3.3 Neudělení souhlasu se zřízením vyhrazeného parkovacího stání osobě se zdravotním postižením (sp. zn. 3609/2015/VOP)	9
D. Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce.....	10
D.1.1 Výkon kolizního opatrovnictví u Ústavního soudu ve věci střídavé péče (sp. zn. II. ÚS 169/16)	10
D.1.2 Připomínky k návrhu zákona o sociálním bydlení a o příspěvku na bydlení..	11
D.1.3 Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon o sociálních službách ..	11

A. Počty podnětů, šetření

V 4. čtvrtletí roku 2016 mi bylo doručeno celkem **2050** podnětů, což je o **398** více než ve stejném období loňského roku. Ve věcech, jimiž se podle zákona mohou zabývat, se na mne obrátilo 1354 osob, což je o 303 více než ve čtvrtém čtvrtletí loňského roku. **Podíl podnětů v působnosti se zvýšil na 66 %** (celoroční průměr byl v roce 2015 64 %). Nejvíce podnětů se týkalo sociálního zabezpečení (375 podnětů), početně byla zastoupena i oblast stavebního řízení a územního plánování (137) a dále oblast vězeňství, policie a armády (134 podnětů).

Z celkového počtu doručených podnětů se v **92** případech objevila námitka nerovného zacházení ze strany veřejné správy a soukromých osob. Diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona se týkalo **58** podnětů. V **21** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Ve čtvrtém čtvrtletí jsme uskutečnili **5** systematických návštěv zařízení, v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. V oblasti sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění jsme provedli monitoring **1472** rozhodnutí.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek.

B. Shrnutí hlavních zjištění z činnosti ochránce

V uplynulém čtvrtletí jsem přesvědčila Radu pro rozhlasové a televizní vysílání, aby se v budoucnu zabývala tzv. **pranky** (v tomto případě jsou tím míněna videa, jež zachycují učitele v nepříjemných situacích, která zinscenovali žáci). Rada pro rozhlasové a televizní vysílání se tím původně odmítla zabývat, s odůvodněním, že nemůže kontrolovat obsah serveru YouTube, kam byla videa umístována. V tom jsem s Radou souhlasila, nicméně v tomto případě běžela „reklama“ na tato videa v soukromém rozhlasu, který Rada kontrolovat může a také by kontrolovat měla. Shodli jsme se, že tomu tak v budoucnu u podobných případů skutečně bude.

Městský soud povolil **změnu příjmení muže na jméno jeho mrtvé snoubenky**. Soud i příslušný krajský úřad přistoupil na argumentaci muže, že si chce změnit jméno z úcty k ní. Krajský úřad se bohužel nezabýval skutečností, se kterou se na mě rodina obrátila, že stejný muž svou snoubenku zabil. Ve zprávě o šetření jsem zdůraznila, že žadatel v žádosti o změnu příjmení zamlčel, že to byl on, kdo smrt své snoubenky způsobil. Krajský úřad následně zahájil přezkumné řízení, ve kterém povolení o změně příjmení zrušil.

Šetřila jsem případ, kdy Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) u soudu navrhl **nařízení ústavní výchovy na zkušební dobu u dítěte matky**, o které věděl, že se o dítě řádně stará. Vedly jej k tomu „preventivní“ důvody. OSPOD navrhl soudu aplikovat institut ústavní výchovy, i když pro něj neexistovaly vážné důvody a ačkoliv počítal s tím, že o dítě bude fakticky pečovat matka mimo dětský domov. To je podle mě nepřijatelné. OSPOD se následně ztotožnil s mou zprávou o šetření a seznámil se závěry zprávy své sociálně pracovníky.

Obrátil se na mě otec dcery se zdravotním postižením s tím, že je jeho dcera **diskriminována v přístupu ke službám České pošty**. Přepážky pobočky se nacházejí v prvním patře budovy a jsou pro osoby s pohybovým omezením přístupné pouze pomocí zdvižné plošiny se signalizačním zařízením. Podle jeho zkušeností pracovníci pošty na přivolání signalizačním zařízením plošiny dříve reagovali jen s velkým zpožděním nebo nereagovali vůbec. Jeho dcera pak musela na umožnění přístupu k přepážkám neúměrně dlouho čekat. Pošta následně adekvátně zabezpečila obsluhu plošiny a zajistila rychlý a důstojný přístup osob se zdravotním postižením k službám pobočky.

Řešila jsem případ, kdy jedna městská část odmítla přiznat ženě **právo na vyhrazené parkovací stání u jejího domu**. Stěžovatelka je osobou se zdravotním postižením; je po operaci kloubů obou kolen a kyčle; má průkaz ZTP; pohybuje se velmi obtížně pomocí francouzských holí a pouze na kratší vzdálenosti. Dotčená městská část zamítla její žádost na vyhrazené parkovací stání. Ve zdůvodnění uvedla, že stěžovatelka není provozovatelkou ani řidičkou vozidla a není ani osobou odkázanou na pohyb pomocí invalidního vozíku. Městská část ve svém rozhodování nebrala v potaz, že provozovatelem vozidla je manžel stěžovatelky, který rovněž čelí zdravotnímu pohybovému omezení. Městské části jsem doporučila, aby novou žádost stěžovatelky posoudila řádně a individuálně v souladu s požadavky antidiskriminačního zákona.

C. Činnost ochránce

C.1 Veřejná správa

C.1.1 „Pranky“ na učitele (sp. zn. 2492/2016/VOP)

Na základě několika upozornění jsem se v šetření z vlastní iniciativy zabývala postupem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen „Rada“) v případě rádiem odvysílané soutěžní výzvy k natáčení tzv. pranků – zde konkrétně videí zachycujících učitele v nečekaných nepříjemných situacích zinscenovaných žáky.

Rada původně zastávala názor, že daná věc nespadá do její působnosti, neboť jí nepřísluší dohled nad serverem YouTube, kde byla videa žáky umístována. Na základě mé výzvy nicméně změnila postoj, když uznala, že nemůže sice kontrolovat obsah videí zveřejněných na YouTube, ale přísluší jí kontrolovat nezávadnost rádiem odvysílané soutěžní výzvy.

Doplňuji, že výzvu odsoudil i školský ombudsman, který pranky považuje za surové a společensky problematické. Podle jeho názoru, pokud jsou navíc spojeny s odměnou a publicitou, vážně ohrožují rodinnou i školní výchovu a výrazně se zvyšuje riziko, že se zvrhnou v kyberšikanu. Stejně tak záležitost znepokojila Mgr. Kamila Kopeckého, Ph.D., šéfredaktora projektu E-bezpečí www.e-bezpeci.cz. Ve svém komentáři uveřejněném dne 28. února 2016 zmiňuje (cituji), že si je „jist, že bez odvysílané kampaně jistého komerčního rádia by žáky nenapadlo masově vytvářet videa, která ponižují a urážejí učitele.“ Názory školského ombudsmana a odborníka na kyberšikanu si podle mého přesvědčení zaslouží pozornost.

Po mé výzvě přistoupila Rada k věcnému hodnocení odvysílané výzvy a informovala mne, že shledala porušení zákona, protože výzva byla zaměřena na děti a mládež bez toho, aby byla jakkoli zjemněna vysvětlením, že cílem „pranku“ není vystavit učitele ponižující situaci a natočit ho v ní. Takto odvysílaná výzva tak mohla podle Rady narušit psychický a mravní vývoj dětí a mladistvých, protože snahou o dosažení co největšího počtu shlédnutí videa a s tím spojenou šancí na výhru v soutěži, mohlo dojít k tomu, že by učitelé byli ze strany žáků vystaveni situacím, které na školské půdě a ve vztahu učitel – žák není ve veřejném zájmu vhodné navazovat a které mohly učitelům způsobit psychickou újmu. Rada vyzvala provozovatele k nápravě, která však v tomto konkrétním případě nebyla možná, protože výzva už skončila. Rada však přislíbila, že bude do budoucna podobná vysílání pečlivěji monitorovat, proto jsem šetření ukončila.

C.1.2 Opakované průtahy v řízení a neumožnění pořízení kopií ze spisu (sp. zn. 3670/2015/VOP)

Můj zástupce se zabýval stížností manželů H. na postupy Městského úřadu Hostivice (stavebního úřadu) a Krajského úřadu Středočeského kraje ve spojitosti s projednáváním nepovolené stavební činnosti v sousedství. Šetření potvrdilo pochybení především v postupech stavebního úřadu Hostivice, a to ve všech stěžovateli namítaných procesních aspektech (nevstřícnost, nečinnost, nepořádek ve spisech, neumožnění pořízení kopií

ze spisu). Můj zástupce konstatoval, že zejména stav vedení spisové agendy je na stavebním úřadu Hostivice tristní, spisy nejsou vedeny v souladu se správním řádem, neobsahují řádný soupis součástí spisu, se záznamem o určení oprávněných úředních osob. Nejsou v chronologickém časovém sledu zaznamenávány veškeré písemnosti a další podklady, které se k věci vztahují, včetně dokladů o doručení (datum vložení listiny do spisu). Spisové přehledy tak postrádají vypovídací schopnost o skutečném průběhu řízení, resp. umožňují dodatečné úpravy, což přisvědčuje i stěžovateli namítané praxi, že některé písemnosti jsou vyhotovovány stavebním úřadem ex post a dodatečně vkládány do spisu. Stavební úřad Hostivice dále nedodržel správní lhůty a celkově věc neprojednal v přiměřené době.

Zástupce se rovněž pozastavil nad upíráním možnosti pořízení kopií písemností ze spisu pro účastníky řízení. Zde zdůraznil, že nelze „mechanicky“ podmiňovat vydání kopie stavební dokumentace souhlasem vlastníka stavby, nebo toho, kdo dokumentaci pořídil. V každém případě je pak zapotřebí ze strany stavebního úřadu o odepření nahlížení do spisu formou pořízení kopie usnesením rozhodnout tak, aby byla umožněna stěžovatelům další účinná procesní obrana. K tomu můj zástupce podotkl, že pořízení kopií spisového materiálu kupříkladu i ofocením relevantních písemností účastníkem je namístež ze strany správního orgánu umožnit, neboť jde o ekvivalent pořízení výpisů ze spisu, odpovídající technologickému posunu, který v rámci společenských /právních/ vztahů nastal.

Po vydání zprávy o šetření Městský úřad Hostivice uznal svá pochybení s tím, že zjištěné nedostatky byly s vedoucím stavebního úřadu projednány a byly mu vytknuty. Můj zástupce své šetření uzavřel, neboť vzal v potaz zejména fakt, že shledaná nečinnost se týkala postupů stavebního úřadu v minulosti, a nebylo tak zapotřebí další nápravná opatření zvažovat.

C.1.3 Povolení změny příjmení a dobrá víra žadatele (sp. zn. 5512/2015/VOP)

Stěžovatelé nesouhlasili s rozhodnutím Městského úřadu ve Smiřicích, který povolil změnu příjmení žadateli na příjmení jejich sestry a dcery (žadatel způsobil sestře a dceři stěžovatelů smrt a byl za to odsouzen k trestu odnětí svobody na 16 let), a se sdělením Krajského úřadu Královéhradeckého kraje, který neshledal v této věci důvody pro zahájení přezkumného řízení.

Žadatel odůvodnil svoji žádost tak, že přišel o svoji snoubenku, která zemřela a protože chtěli uzavřít manželství, tak z úcty a lásky k ní by chtěl nosit její příjmení. Žadatel na podporu svého tvrzení nedoložil žádné důkazy a správní orgán vycházel pouze z toho, co žadatel napsal do žádosti.

Krajský úřad po obdržení podání stěžovatelů získal rozsudky v trestní věci dotyčného, z nichž bylo zřejmé, za jakých okolností došlo k úmrtí sestry a dcery stěžovatelů. Dospěl však k závěru, že nelze jednoznačně uzavřít, že by žadatel nebyl v dobré víře, neboť ze soudních rozhodnutí současně vyplynul jeho blízký citový a osobní vztah k zemřelé.

Podle § 82 odst. 2 občanského zákoníku se po smrti člověka může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoliv z osob jemu blízkých. Povolení změny příjmení na příjmení po zemřelé

Ize vnímat jako specifický zásah, týkající se její osobnosti, jejíž ochrany se rodiče a sestra zemřelé mohou domáhat. Dotyčný nesl po povolení změny stejné příjmení jako stěžovatelé, kteří to mohou cítit nejen jako zásah týkající se osobnosti zemřelé, ale též jako zásah do svých osobnostních práv. Na základě podnětu stěžovatelů jsem proto zahájila šetření.

Podle správního řádu není přezkumné řízení přípustné, jestliže bylo rozhodnuto ve věci osobního stavu a žadatel nabytí práv v dobré víře. Pro posouzení, zda krajský úřad měl zahájit přezkumné řízení, byla zásadní otázka dobré víry žadatele. Ve zprávě o šetření jsem zdůraznila, že žadatel v žádosti o změnu příjmení zamlčel, že to byl on, kdo smrt své snoubenky způsobil. Pokud by tuto okolnost uvedl, správní orgán by jeho žádost mohl posuzovat jinak, než když vycházel z toho, že žadatel o změnu příjmení smrt své partnerky, jejíž příjmení chce nést, nezavinil. Pokud by se také prokázalo, že žadatel uvedl do své žádosti nepravdivý údaj o chystaném uzavření manželství, nemohl být v dobré víře.

Krajský úřad po obdržení mé zprávy o šetření zahájil před uplynutím jednorozhodnutí lhůty od nabytí právní moci rozhodnutí městského úřadu přezkumné řízení. V přezkumném řízení prokázal, že žadatel nenabyl práva užívat příjmení po své zemřelé partnerce v dobré víře, a rozhodnutí o povolení změny příjmení zrušil. Případ jsem poté ukončila.

C.1.4 Podmínky vydání osvědčení namísto deklaratorního rozhodnutí (sp. zn. 2679/2016/VOP)

Můj zástupce se zabýval podnětem směřujícím proti postupu silničního správního úřadu. Ten na žádost stěžovatele o určení charakteru sporné cesty na jeho pozemku osvědčením potvrdil existenci veřejně přístupné účelové komunikace, přestože věděl, že žadatel nesouhlasí s tím, že by jeho pozemek měl sloužit jako veřejná cesta. Úřad trval na tom, že podmínky vydání osvědčení byly splněny, neboť (cituji) „důvodem pro zahájení sporného řízení není situace, kdy jeden z účastníků řízení, zde konkrétně vlastník pozemku, na němž se veřejně přístupná účelová komunikace nachází, odmítá akceptovat právní stav a vyžaduje po správním orgánu zahájení řízení a vydání rozhodnutí, pro něž nejsou splněny podmínky.“

Po vydání zprávy o šetření, v níž zástupce silničnímu správnímu úřadu objasnil, že je to postoj zainteresovaných osob (zde vlastníka pozemku nebo uživatelů z nutné komunikační potřeby) a nikoli přesvědčení úřadu o své pravdě, co rozhoduje o tom, zda jsou splněny podmínky pro vydání osvědčení, úřad svou chybu uznal. Nyní vede řízení o odstranění pevné překážky z pozemní komunikace, v rámci kterého bude vyjasněna i otázka charakteru cesty.

C.1.5 Nařízení ústavní výchovy „na zkušební dobu 6 měsíců“ (sp. zn. 3517/2014/VOP)

Obrátila se na mne matka, která porodila dítě jako nezletilá v době, kdy žila v dětském domově. Do své zletilosti žila v dětském domově se svým dítětem. Poté se s ním odstěhovala k příteli a otci dítěte. U dítěte byla záhy po její zletilosti nařízena ústavní výchova, avšak matka o ně pečovala na základě dlouhodobých „propustek“ z dětského domova.

Stěžovatelka žádala o prošetření postupu Úřad městského obvodu Plzeň 3 (dále také OSPOD) při výkonu kolizního opatrovnictví dítěte. Stěžovatelka mj. vytýkala OSPOD, že u soudu navrhl u její dcery nařídit ústavní výchovu na zkušební dobu 6 měsíců, ač věděl, že o dítě řádně pečuje a má vhodné zázemí pro péči o dítě u svého přítele.

Shledala jsem pochybení v postupu OSPOD, jehož návrh na nařízení ústavní výchovy byl podepřen pouze pochybnostmi o tom, jak bude matka zvládat svoji roli po odchodu z dětského domova. To je podle mého názoru zcela nepřijatelné. OSPOD navrhl soudu aplikovat institut ústavní výchovy, ačkoliv pro něj neexistovaly vážné a legitimní důvody a ačkoliv počítal s tím, že o dítě bude fakticky pečovat matka mimo dětský domov. Ústavní výchova nemá být v žádném případě opatřením, které by mělo sloužit jako „zkušební doba“ k osvědčení řádného výkonu práv a povinností rodičů.

Po zprávě o šetření se úřad ztotožnil s mým právním názorem, že návrh na nařízení ústavní výchovy byl nepřiměřený. Seznámil sociální pracovníky se závěry ve zprávě o šetření a „detailně ji projednal s jednoznačným závěrem dostát názorům VOP“.

C.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

V rámci prevence špatného zacházení a dohledu nad omezováním osobní svobody provedli pověřeni zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv ve čtvrtém čtvrtletí roku 2016 celkem **5** systematických návštěv zařízení a **5** sledování vyhoštění.

Provedením systematických návštěv **zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc** v Olomouci, Znojmě a Mostě jsem zakončila sérii návštěv těchto zařízení. V roce 2017 vydám souhrnnou zprávu o svých zjištěních a doporučeních určenou jak poskytovatelům péče o ohrožené děti tak odpovědným orgánům veřejné moci. Dále zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv provedli systematickou návštěvu **Věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava**, přičemž se zaměřili na podmínky výkonu trestu odnětí svobody osob s nařízenou ochrannou léčbou. Následnou **návštěvou léčebny dlouhodobě nemocných ADP Sanco, s. r. o., v Prostějově** také ověřili plnění mých doporučení z předchozí návštěvy.

Dne 17. října jsem uspořádala **kulatý stůl** pro zástupce sociálních a zdravotních odborů krajských úřadů věnovaný problematice **správněprávního postihu poskytovatelů sociálních služeb bez oprávnění**.

V uplynulém čtvrtletí zaměstnanci oddělení dohledu nadto uspořádali:

- **seminář pro veřejné opatrovníky** z Kraje Vysočina v Jihlavě, kterým představili dobrou praxi výkonu opatrovnictví,
- **semináře v Pardubicích a Českých Budějovicích** pro pracovníky v sociálních službách, kteří pečují o klienty domovů pro seniory či domovů se zvláštním režimem,
- seminář pro **80 inspektorů České školní inspekce**, které seznámili se svojí metodou práce při systematických návštěvách a zjištěními ze systematických návštěv zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy,

- seminář pro **policisty vykonávající ostrahu cel z Krajského ředitelství policie Středočeského a Ústeckého kraje**, které seznámili se základními právy zajištěných osob ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

Naopak zkušenosti pro ochranu zvláště zranitelných osob někteří zaměstnanci oddělení dohledu prohloubili při třídenních **stážích v psychiatrické nemocnici a domovech se zvláštním režimem**.

Hostila jsem rovněž zástupce albánského ombudsmana, kteří se do České republiky přijeli seznámit nejen s klasickou ombudsmanskou činností, ale také se způsobem práce a výstupy českého národního preventivního mechanismu.

Počínaje listopadem 2016 realizuje oddělení dohledu tříletý projekt **„Podpora účinného systému sledování nucených návratů“** financovaný z prostředků Azylového, migračního a integračního fondu Evropské unie. Projekt předpokládá realizaci ročně minimálně 40 sledování správních i trestních vyhoštění občanů zemí mimo EU.

C.3 Ochrana před diskriminací

C.3.1 Diskriminace osob se zdravotním postižením v přístupu ke službám pošty (sp. zn. 5281/2015/VOP)

Se stížností na diskriminaci své dcery, která je osobou se zdravotním postižením, v přístupu ke službám pobočky pošty, se na mne obrátil její otec. Uvedl, že přepážky pobočky se nacházejí v prvním patře budovy a jsou pro osoby s pohybovým omezením přístupné pouze pomocí zdvižné plošiny se signalizačním zařízením. Podle jeho zkušeností pracovníci pošty na přivolání signalizačním zařízením plošiny dříve reagovali jen s velkým zpožděním či nereagovali vůbec, a jeho dcera tak musela na umožnění přístupu k přepážkám a obslužení neúměrně dlouho čekat.

Stěžovatel ve svém podnětu popsal incident z května 2015, kdy se s dcerou několikrát pokusil přivolat obsluhu plošiny signalizačním zařízením. Po delším neúspěšném čekání u plošiny musel nechat dceru na vozíčku v přízemí a sám vyjít po schodech do patra k přepážkám pobočky, aby osobně vyhledal pracovníka pošty k obsluze plošiny. Zde však stěžovatel znovu musel čekat, dokud se neuvolnil některý z pracovníků na přepážkách, který následně vyřídil předání zásilky jeho dceři v přízemí budovy. Plošina nakonec vůbec nebyla využita a dcera stěžovatele čekala na obslužení celkem více než 45 minut.

Na základě těchto informací vzniklo podezření, že se pošta dopouští nepřímé diskriminace nepřijetím přiměřeného opatření, aby osoba se zdravotním postižením mohla využít služeb určených veřejnosti. V průběhu mého posuzování celého případu však došlo k nápravě situace. Pošta uspokojivě zabezpečila obsluhu plošiny a zajistila bezproblémový, rychlý a důstojný přístup osob se zdravotním postižením k službám pobočky. Incident z května 2015 popsaný stěžovatelem se nepodařilo prokázat, pošta se nicméně stěžovateli a jeho dceři za nepřijemnosti omluvila.

C.3.2 Věková hranice u umělého oplodnění (sp. zn. 5143/2014/VOP)

Podnětem se na mne obrátila stěžovatelka, která upozorňovala na skutečnost, že zdravotní pojišťovny hradí zdravotní péči v souvislosti s umělým oplodněním u žen jen do věku 39 let, zatímco věk muže se pro tyto účely podle zákona nezohledňuje. Ve svém podání kladla otázku, proč je toto omezení dáno věkem, nikoli zdravotním stavem, a uvedla, že se tímto věkovým omezením cítí diskriminována. S touž otázkou, zda pravidlo, které omezuje úhradu umělého oplodnění, nemá diskriminační charakter, se na mne již obrátilo více žen. Právě s ohledem na to, že tento podnět nebyl jediný, oslovila jsem (opakovaně) i Ministerstvo zdravotnictví, a požádala o vyjádření k této záležitosti. Zákon o specifických zdravotních službách totiž omezuje poskytování této konkrétní specifické zdravotní služby limitní věkovou hranicí 49 let. Tento věkový „strop“ považuji i já za zcela legitimní a přiměřený, neboť přibližně s tímto věkem (45 - 49 let) již přichází útlum a postupné vyhasínání fertálního života ženy (tzv. klimakterium či menopauza). Dotázala jsem se však ministra zdravotnictví zejména na důvody rozdílu 10 let věku ženy, který platné právní předpisy činí mezi možností poskytnutí této konkrétní specifické zdravotní služby (kterou paušálně dává ženám zákon o specifických zdravotních službách) a možností její úhrady z veřejného zdravotního pojištění (kterou stanoví zákon o veřejném zdravotním pojištění).

Po prošetření dané záležitosti jsem dospěla k závěru, že se o diskriminaci ve smyslu antidiskriminačního zákona se nejedná. Na případnou nerovnost v právech jednotlivce na základě věku by bylo nutno nahlížet pouze z hlediska předpisů ústavního práva; zákon by tedy musel být v rozporu např. s článkem 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Právo na bezplatnou zdravotní péči přitom není neomezené ani na základě článku 31 Listiny. Důvodem stanovení určitých limitů pro úhradu zdravotní péče je skutečnost, že solidární systém zdravotního pojištění disponuje omezenými finančními zdroji. Limit pro úhradu umělého oplodnění z veřejného zdravotního pojištění stanoví věkovou hranici na 39 let, neboť poté již podle názoru ministerstva klesá efektivita vynaložených finančních prostředků vzhledem k nižší úspěšnosti poskytované zdravotní péče související s umělým oplodněním. Tento argument ministra zdravotnictví jsem přijala.

Na druhou stranu Ministerstvo zdravotnictví uznalo, že stanovení paušální hranice zákonem bez možnosti učinit jakoukoli výjimku je příliš restriktivní opatření a pro mnohé ženy jsou jeho dopady velmi tvrdé. Nalezení jiného objektivního kritéria, než je věk, však shledává ministerstvo jako obtížné. S ohledem na výše uvedené jsem věc ukončila a problematiku stěžovatelce objasnila.

C.3.3 Neudělení souhlasu se zřízením vyhrazeného parkovacího stání osobě se zdravotním postižením (sp. zn. 3609/2015/VOP)

Obrátila se na mne stěžovatelka, která je osobou se zdravotním postižením – má průkaz ZTP, je po operaci kloubů obou kolen a kyčle, pohybuje se obtížně pomocí francouzských holí a pouze na kratší vzdálenosti. Stěžovatelka namítala diskriminaci ze strany městské části, která jí odmítla udělit souhlas se zřízením vyhrazeného parkovacího stání před jejím domem, jelikož nesplnila kritéria městské části pro udělení souhlasu, když není provozovatelkou ani řidičkou vozidla a není ani osobou odkázanou na pohyb pomocí

invalidního vozíku. Vozidlo stěžovatelky provozuje a řídí její manžel, který je též osobou s pohybovým omezením a pohybuje se za pomoci hole.

V lokalitě, kde stěžovatelka bydlí, je velmi kritická situace s parkováním a často se stává, že manžel stěžovatelky musí hledat volné místo k parkování velice dlouho a i ve velké vzdálenosti od domu. Obecná vyhrazená parkovací místa pro osoby se zdravotním postižením, která se nacházejí ve vzdálenosti cca 150 metrů od domu stěžovatelky, bývají často také beznadějně obsazena.

Dospěla jsem k závěru, že se městská část dopustila nepřímé diskriminace stěžovatelky formou nepřijetí přiměřeného opatření podle ustanovení § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona. Žádost stěžovatelky totiž odmítla na základě formálních kritérií, aniž by její situaci náležitě individuálně posoudila. Městská část zejména nezávažila míru užítku, kterou by stěžovatelka měla ze zřízení vyhrazeného parkovacího stání, a otázku dostupnosti jiných náhradních opatření a jejich způsobilosti uspokojit potřebu stěžovatelky. Městské části jsem doporučila, aby novou žádost stěžovatelky řádně individuálně posoudila v souladu s požadavky antidiskriminačního zákona.

D. Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce

D.1.1 Výkon kolizního opatrovnictví u Ústavního soudu ve věci střídavé péče (sp. zn. II. ÚS 169/16)

Na základě předchozího nálezu Ústavního soudu, resp. navazujícího soudního rozhodnutí, měla nezletilá střídavou péči po 14 dnech a střídala dvě mateřské školy. Okresní soud však na další návrh dospěl k závěru, že v důsledku zahájení školní docházky do dvou různých základních škol ve vzdálenosti 300 km, došlo k takové změně poměrů, která odůvodnila nové uspořádání péče. Krajský soud naopak konstatoval, že v plnění základní školní docházky ve dvou školách nelze spatřovat takovou podstatnou změnu poměrů.

Vzhledem k tomu, že v předchozím řízení u Ústavního soudu zastupoval zájmy nezletilé můj zástupce, jakožto tzv. kolizní opatrovník, požádal jej Ústavní soud opětovně o zvážení této funkce. Můj zástupce ji přijal.

V rámci vyjádření v řízení u Ústavního soudu můj zástupce shrnul, že si je plně vědom toho, že v dané věci je třeba vyvažovat různé zájmy. Na straně jedné je to zájem nezletilé na péči obou rodičů a zároveň zájem obou rodičů na péči o nezletilou, na straně druhé zájem nezletilé na zdravý psychický vývoj. Zájem na zdravém psychickém vývoji dítěte, by měl převážet nad zájmem rodičů na zcela rovnocenném podílu na její péči, a převažuje rovněž zájem nezletilé na rovnocenném podílu péče obou rodičů. Význam kontinuity a dokončování aktivit, ale i vazeb ve vrstevnickém kolektivu, s přibývajícím věkem narůstá. Nelze přehlížet ani přibývajících školních povinností a nároků na dítě. Na rozdíl od Krajského soudu shledal zásadní změnu poměrů v tom, že nezletilá začala plnit základní školní docházku ve dvou základních školách, což bylo provázeno nadměrným tlakem na nezletilou, který znalkyně označila za poškozující ve vývoji.

Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl. Odůvodnění jeho nálezu je ve shodě se zásadními argumenty, které uvedl i můj zástupce jako kolizní opatrovník, cituji: „Soud (prvoinstanční)

výslovně akcentoval, že zdravý psychický vývoj nezletilé stojí nad zájmem rodičů podílet se na péči o dceru stejnou měrou i nad zájmem nezletilé být v péči obou rodičů. Takový závěr Ústavní soud považuje za respektující nejlepší zájem dítěte, jak jej definoval ve své judikatuře, a proto i ústavně souladný. ... Není dostačujícím zjištění, že nezletilá režim střídavé péče a docházku do dvou základních škol zvládla. Je třeba zkoumat, jaký má tento režim vliv na její soukromý život, zda nezletilá prožije šťastné a spokojené dětství či zda má možnost stýkat se se svými vrstevníky a být součástí kolektivu. Pouhé zvládnutí učiva není v tomto ohledu dostatečným odůvodněním zvláště za situace, kdy dle závěrů znaleckého posudku nezletilá zvládá školní dualismus na úkor své psychické pohody. Jinými slovy, nikoli za všech okolností zahájení školní docházky do dvou různých základních škol představuje změnu poměrů ve smyslu § 909 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.“

D.1.2 Připomínky k návrhu zákona o sociálním bydlení a o příspěvku na bydlení

Vypracování paragrafového znění zákona o sociálním bydlení obecně vítám, neboť jde o jedno z legislativních doporučení, které v minulosti veřejný ochránce práv opakovaně navrhoval a na absenci právní úpravy této oblasti v souhrnných zprávách o své činnosti upozorňoval.

Souhlasím s myšlenkou, aby stát čelil byznysu s chudobou (kdy osoby v nepříznivé finanční situaci jsou nuceny obývat nevhodné prostory ve špatném stavu s neodpovídající cenou za ubytování) a vzniku segregovaných lokalit prostřednictvím nabídky dostupného a důstojného bydlení. Navrhovaná právní úprava však kromě sociálního bydlení představuje odnětí podpory při zajištění a udržení bydlení nižším středním vrstvám, a to bez náhrady, v důsledku čehož se tyto osoby mohou propadnout do systému hmotné nouze.

Z výše uvedeného důvodu nesouhlasím s navrhovanou úpravou, podle níž sociální bydlení nebo příspěvek na bydlení získají jenom ty osoby, které nemají žádný movitý majetek či které veškerý movitý majetek prodají za účelem zvýšení příjmu (například prodají i starší osobní automobil nebo využijí finanční rezervu na pohřeb apod.). Nadto po prodeji věcí budou muset čekat šest měsíců, aby mohly mít nárok na sociální bydlení, neboť nepříznivá majetková situace má trvat šest měsíců. Mám za to, že pokud je test sociálních a majetkových poměrů nezbytný, měl by být nastaven mírněji, než u hmotné nouze. Na tuto skutečnost jsem předkladatele důrazně upozornila.

K předmětnému návrhu zákona a k souvisejícímu změnovému zákonu jsem Ministerstvu práce a sociálních věcí zaslala dohromady přes 70 připomínek.

D.1.3 Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon o sociálních službách

V předchozím čtvrtletí jsem rovněž připomínkovala novelu zákona o sociálních službách. I v tomto případě jsem předkladateli sdělila vícero zásadních připomínek. Za stěžejní považuji zejména upozornění na naprostou roztržičnost systému péče o děti v České republice. Přestože podporuji myšlenku sjednotit danou oblast pod jedno ministerstvo, nelze to podle mého názoru učinit tak, že zákon zavede ústavní (pobytové) zařízení jako sociální službu a vytvoří tak další duplicitní síť zařízení pro výkon ústavní výchovy (v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí).

Opětovně jsem poukázala na to, že novela zákona neřeší stávající nedostatečný stížnostní mechanismus. Klienti sociálních služeb představují snadno zranitelnou skupinu, což by se mělo odrazit ve všech aspektech poskytování dané služby. Právem každého klienta by měla být také možnost efektivní obrany pro případy, že je daná služba poskytována v rozporu se zákonem či základními hodnotami. Stávající postup vyřizování stížností v sociálních službách dostatečně nereflektuje potřebu vytvoření mechanismu, který by jednoznačně zajišťoval ochranu uživatelů sociálních služeb prostřednictvím efektivního individuálního prošetření každého podnětu směřujícího na kvalitu služby a podmínky jejího poskytování. Nedostatečná kvalita poskytované péče přitom může mít pro příjemce zásadní důsledky a mnohdy nabývat charakteru špatného zacházení.

Předkladatele jsem rovněž upozornila na nezohlednění opakovaných legislativních doporučení veřejného ochránce práv. Na základě osobního příslibu ministryně práce a sociálních věcí jsem tedy nad rámec navrhovaných změn připomněla, že stále není vyřešena problematika vedení podkladů pro zpracování spisové dokumentace orgánem sociálně-právní ochrany dětí a nahlížení kolizního opatrovníka do spisové dokumentace vedené o dítěti orgánem sociálně-právní ochrany dětí, ustanoví-li soud opatrovníkem advokáta nebo jinou třetí osobu.

V Brně dne 23. ledna 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv